

TOSHKENT SHAHAR JAMOAT TRANSPORTINI YAXSHILASH USLUBI

Sattivaldiyev Baxramjon,

Toshkent davlat transport universiteti dotsenti

Ochilov Abdulaziz Madatovich,

Toshkent davlat transport universiteti assistenti

ochilov.a.88@mail.ru

Vohidov Doniyor Azimovich,

Toshkent davlat transport universiteti tayanch doktoranti

doniyorvohidov@tstu.uz

ANNOTATSIYA

Toshkent shahrida fuqarolar soni keskin oshishi hisobiga jamoat transportidan foydalanish ehtiyoji ortib bormoqda. Jamoat transportini yaxshilash, samaradorligini oshirish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti topshiriq va bir qator vazifalar maqsad qilib qo'ydi. Bugungi kunda jamoat transportiga bo'lgan ishonchni oshirishetib belgilandi. Transportdan foydalanish hamda Toshkent aglomeratsiyasida transport va aholining harakatchanligini o'rganish uslubi bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borilgan.

***Kalit so'zlar:** samaradorlik, propka, pik, maxsus yo'l, aglomeratsiyasi, kompleks, modellashtirish, svetofor, intellectual, aqlli svetoforlar (Smart traffic lights), aqlli chorrahalar (Smart Crossroads), monitoring, geometric, tasma, karman, qatnov.*

ABSTRACT

Due to the sharp increase in the number of citizens in Tashkent, the use of public transport is increasing. In order to improve public transport, improve its efficiency, the president of the Republic of Uzbekistan set the goal of the assignment and a number of tasks. Today it has been defined as increasing confidence in public transport. Scientific research was carried out on the use of transport and the method of studying transport and mobility of the population in the Tashkent agglomeration.

***Key words:** efficiency, propka, peak, special road, agglomeration, complex, modeling, traffic light, intellectual, smart traffic lights (Smart traffic lights), smart intersections (Smart Crossroads), monitoring, geometric, band, karman, commuting.*

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 02.02.2022 yildagi PQ-111-son Toshkent shahar jamoat transporti tizimini yanada rivojlantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida.

Toshkent shahar jamoat transporti tizimini kompleks rivojlantirish, yo'lovchilarga sifatli va xavfsiz transport xizmatlarini ko'rsatish, transport infratuzilmasini yaxshilash, harakat tarkibini barcha qulayliklarga ega bo'lgan zamonaviy avtobuslar bilan yangilash, yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash hamda piyodalarga qulay harakatlanish muhitini yaratish maqsadida bir qator vazifalar qo'yildi. Qarorni 12-§. Toshkent shahrida transport oqimini boshqarish va chorrahalarini loyihalash bandida quyidagilar asoslandi;

Toshkent shahrida transport oqimini boshqarish va chorrahalarini loyihalash ishlarini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari:

yirik shaharlarda transport oqimini boshqarish bo'yicha xorijiy tajribani o'rganib borish;

shahar ko'chalaridagi transport oqimlari monitoring-tahlilini olib borish;

jamoat transport tizimini matematik modellashtirish yo'li bilan transport xizmatlariga bo'lgan talabni o'rganib borish;

shahar ko'chalarida transport tirbandliklarini kamaytirish maqsadida mavjud svetofor ob'yektlarining bir-biri bilan bog'liq holda ishlash tizimini bosqichma-bosqich joriy etish;

500 ta chorrahaga transport harakatini boshqarishning intellektual tizimlarini - "aqlii svetoforlar" (Smart traffic lights) va "aqlii chorrahalar"ni (Smart Crossroads) joriy qilish;

chorrahalar geometrik parametrlarini o'zgartirish yo'li bilan ularning o'tkazuvchanlik qobiliyatini oshirib borish;

jamoat transporti harakat tarkibining shahar ko'chalarida to'siqlarsiz harakatlanishini ta'minlash uchun alohida yo'laklar tashkil etish;

uch tasmagacha bo'lgan avtomobil yo'llarida shahar yo'lovchilar transporti uchun avtobus oraliq bekatlarini loyihalashda avtobuslarning bunday bekatga kirish va to'xtash qismini (karman) majburiy etib belgilash.

Prezident Shavkat Mirziyoyev 13 dekabr kuni "Toshshahartransxizmat" aksiyadorlik jamiyati tizimidagi 18-avtobus saroyida bo'ldi.

Jamoat transporti tizimi rivojlangani shahar hayotining eng muhim jihatlaridan biri. Lekin Toshkent shahrida bu soha hozirgi o'zgarishlardan orqada qolmoqda. Xususan, so'nggi yillarda ko'plab turar joylar qurildi, aholi soni oshdi, shahar hududi ham kengaydi. Poytaxtimizda kuniga 1 million 300 ming yo'lovchi jamoat transportidan foydalanmoqda.

Bu talabga javob berish uchun "Toshshahartransxizmat" tizimida avtobuslar yetishmayapti. Borlarining ham ko'pi eskirgan. Shu sababli yo'nalishlarga rejaga nisbatan 90-100 ta avtobus kam chiqmoqda. Ko'chalarda jamoat transporti

ustuvorligi yo'lga qo'yilmagan. Bularning oqibatida yo'lovchilar avtobuslarni 20-30 daqiqagacha kutishiga to'g'ri kelmoqda.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Davlatimiz rahbari bu holatni keskin tanqid qilib, ayniqsa, hozirgidek sovuq kunlarda bunga umuman yo'l qo'yib bo'lmasligini ta'kidladi. Shu bois kuchaytirilgan tartibda ishlab, eng og'ir yo'nalishlarga qisqa muddatda qo'shimcha avtobuslar qo'yish bo'yicha topshiriq berdi. Buning uchun xususiy korxonalar avtobuslari ham jalb etiladi. Ularga xarajatlarining bir qismini qoplash uchun davlat tomonidan subsidiya beriladi. Yo'l harakati xavfsizligi xodimlari avtobuslar qatnoviga qo'shimcha qulayliklar yaratadi. Qatnovlar tezkorligi va xizmat sifatini ta'minlash, haydovchilarning oylik maoshlarini oshirish bo'yicha ham ko'rsatma berildi.

Shu yerda Toshkent shahrida jamoat transportini rivojlantirish masalalari bo'yicha taqdimot o'tkazildi. Qayd etilganidek, bu yil 277 ta avtobus va elektrobus xarid qilinib, qatnovga qo'yildi. Avtobuslar harakati va to'lovlar tizimi raqamlashtirildi.

Bugungi kunda "Toshshahartransxizmat" tizimida 142 ta yo'nalish bor. Yo'lovchilar oqimining ko'payish prognozidan kelib chiqib, jamoat transportining 167 ta yo'nalishdan iborat yangi tarmog'i shakllantirilgan. Bu yo'nalishlarni ta'minlash va Toshkent shahrida jamoat transportiga bo'lgan talabni to'liq qondirish uchun yana 1000 ta katta sig'imli avtobus zarur. Bu orqali avtobuslarning oraliq intervalini 7-10 daqiqagacha qisqartirish mumkin.

Prezident avtobus saroyidagi transportlarni ko'zdan kechirdi. Ushbu korxonada 22 ta yo'nalish bo'yicha kuniga 74 ming yo'lovchiga xizmat ko'rsatmoqda.

2025 yilga qadar 11ta ko'chada tezyurar yo'nalishda jamoat transporti uchun aloxida yo'laklar tashkil qilish rejalashtirilgan.

Shaxrisabz, Beruniy, Navoiy, M.Ulug'bek, Maftunquli, A.Donish, Lutfiy, Bog'ishamol, Bogiqayrog'och, Ko'kcha, Buyuk Ioakyo'li, Farg'ona yo'llari ko'zda tutilgan. Bu yo'laklar **brinchidan**: kafolatlangan vaqt birligi ichida axolini belgilangan manziliga etib boorish imkoniyatini beradi. **Ikkinchidan**: Jamoat transport tizimining barqarorligini taminlab beradi yani jamoat transporti "propka"larda turmasdan ustuvorlik rejimida ko'chalarda charrohalarda harakatlanish imkoniyati paydo bo'ladi. **Uchinchidan**: Aloxida yo'laklarni joriy etish bilan birgalikda xarakat ishtirokchilari uchun xavfsizlikni taminlash choralari xam ko'rib boriladi. Bu xarakat ishtirokchilari xavfsizligiga erishilgan bo'ladi.

Ymumiy olib qaralsa jamoat tarsportidan foydalanish jozibadorligi oshishi xisobiga kafolatlangan vaqt birligi ichida etib boorish imkoniyati paydo bo'lishi hisobiga aholimiz jamoat transportdan foydalanish ulushuni oshirilishiga erishiladi.

XULOSA

Toshkent shahrida aholi soni keskin oshishi hisobiga jamoat transporti hamda transportga bo'lgan ehtiyoj kun sayin oshib bormoqda. Shuni hisobga olish zarur bo'ladi transport soni oshgan sari yo'llar (ko'chalar)da trbantliklar yuzaga kela boshlaydi. Trbantlik oshishi aholiga va ekologiyaga tasirini o'tkaza boshlaydi. Bularni qisman kamaytirish maqsadida aholini jamoat taransportidan foydalanishga bosqichma-bosqich o'tkazish zarur bo'ladi. Aholi jamoat taransportiga o'tsa va jamoat taransport uchun tanlangan maxsus yo'laklar ishlay boshlaydi. Maxsus yo'lak ishlasa jamoat taransportidan foydalanish vaqti shuncha kamaya boradi. Kundalik hayotimizda kuzatilayotgan "propka" larni asosan engil avtomobillar hosil qiladi. Misol uchun engil avtomobillarni ham 60-65% bo'sh holda (haydovchini o'zi)xarakatlanadi. Demak engil avtomobildan foydalanadigan aholini jamoat taransportiga o'tkazilsa ko'pgina jamoat taransport samaradorligi oshadi.

REFERENCES

1. Baxramjon, S., & Madatovich, O. A. (2023, February). TOSHKENT AGLOMERATSIYASIDA TRANSPORT VA AHOLINING HARAKATCHANLIGINI O'RGANISH USLUBI. In *Proceedings of International Educators Conference* (Vol. 2, No. 1, pp. 488-494).
2. Ochilov, A. M., Vohidov, D. A., & Turg'unov, D. S. (2022). TRANSPORT OQIMINI O'RGANISH USLUBI. *RESEARCH AND EDUCATION*, 1(3), 168-175.
3. Ochilov, A. M., Turgunov, D. S., & Shavkatov, X. Q. O. G. L. (2023). SHAHAR JAMOAT TRANSPORTIDAN VA YO'LLARDAGI HOLATDAN QONIQISH MAVZUSIDA AHOLI O'RTASIDA SO'ROQ O'TKAZMOQDA USLUBINI YARATISH. *Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(1-2), 299-305.
4. Ochilov, A. M. (2022). TEMPERATURANIG AVTOMOBILNING TORTISH TEZLIK XUSUSIYATIGA TASIRINING MATEMATIK MODEL. *ВЕСТНИК МАГИСТРАТУРЫ*, 16.
5. Ochilov, A. M. (2021). AVTOBUSLARNING QATNOV VAQTIDAGI HARAKAT REJIMLARINI TAHLILI. *Научный журнал транспортных средств и дорог*, 1(2), 19-24.
6. Shavkatov, X. Q. O. G. L., Turgunov, D. S., & Ochilov, A. M. (2023). ELEKTROMOBILLARNING AKKUMULYATOR BATAREYALARINING QIYOSIY TAHLILI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(1-2), 380-385.

7. Turgunov, D. S., Shavkatov, X. Q. O. G. L., & Ochilov, A. M. (2023). YONILG'İ TARKIBIDAGI HAVO MIQDORINING QIYOSIY TAHLILI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(1-2), 373-379.
8. Urinbayev, Q. U., Ochilov, A. M., & Shavkatov, X. Q. (2022). АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ ТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ ПЕРЕВОЗЯЩИХ СКОРОПОРТЯЩИХ ГРУЗОВ. *Journal of new century innovations*, 11(3), 65-69.
9. QU Urinbayev, AM Ochilov, XQ Shavkatov “TEZ BUZILADIGAN YUKLARNI TASHIYDIGAN AVTOTRANSPORT VOSITALARINI SAMARADORLIGNI VAHOLASH” Образование наука и инновационные идеи в мире. -elektron, 2022-yil. 58-64. 7bet. Maqola (Xorijiy jurnal) <https://scholar.google.ru/scholar?oi=bibs&cluster=733892667254599355&btnI=1&hl=ru>
10. XQ Shavkatov, AM Ochilov, U QU “STOP-START TIZIMINI AVTOMOBILNI ISHGA TUSHIRISH TIZIMI STARTYORGA TA’SIRINI VAHOLASH” Образование наука и инновационные идеи в мире. -elektron, 2022-yil. 54-57. 4bet. Maqola (Xorijiy jurnal) <https://scholar.google.ru/scholar?oi=bibs&cluster=15689899962691072358&btnI=1&hl=ru>
11. AM Ochilov, QU Urinbayev, XQ Shavkatov “JAMOAT TRANSPORT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH (NAVOIY SHAHAR MISOLIDA)” Образование наука и инновационные идеи в мире. -elektron, 2022-yil. 76-81. 6bet. Maqola (Xorijiy jurnal) <https://scholar.google.ru/scholar?oi=bibs&cluster=6546250137676755777&btnI=1&hl=ru>
12. XQ Shavkatov, AM Ochilov, QU Urinbayev “AVTOMOBILLARGA O’RNATILGAN STOP-START TIZIMIDA AKKUMULYATOR BATAREYASINING ISHLASH DAVRINI OSHIRISH” Образование наука и инновационные идеи в мире. -elektron, 2022-yil. 51-53. 3bet. Maqola (Xorijiy jurnal) <https://scholar.google.ru/scholar?oi=bibs&cluster=6307896119696892263&btnI=1&hl=ru>
13. ЙЎЛ ҲАРАКАТИ ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ К РАХИМОВ - ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ, 2021
14. Improving the legal regulation of road safety К Рахимов - Общество и инновации, 2021
15. JournalNX - A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal IN ENSURING ROAD SAFETY – HUMAN RIGHTS (2022) Rakhimov Kamoliddin Muhammadjonovich.

16. E Abdusamatov, S Abruyev, N Tursunov (2022). Evaluate the Economic Efficiency of Fuel Consumption of Vehicles at an Intersection. Nexus: Journal of Advances Studies of Engineering Science 1(3), 49-45.
17. https://scholar.google.ru/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=ZkfszlzMAAAAJ&citation_for_view=ZkfszlzMAAAAJ:eQOLeE2rZwMC
18. S Abruyev, E Abdusamatov, J Choriyev (2022). Impact of Technical Means on Road Traffic Accidents. Nexus: Journal of Advances Studies of Engineering Science 1(3), 35-39.
19. https://scholar.google.ru/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=ZkfszlzMAAAAJ&citation_for_view=ZkfszlzMAAAAJ:YsMSGLbcyi4C
20. Ў Исоханов, Э Абдусаматов, С Турдибеков (2022) ЕНГИЛ ВА ЮК АВТОМОБИЛЛАР ИШТИРОКИДАГИ ЙТХ ТАҲЛИЛИ ИДОКОР О'ҚИТУВЧИ 2 (24), 216-219.
21. <https://scholar.google.ru/scholar?oi=bibs&cluster=4006704934648195081&btnI=1&hl=ru>
22. Ю.У.Усманова (2022), ТИПИЧЕСКИЕ ПЕРСОНАЖИ ДРАМАТУРГИИ Н.В. ГОГОЛЯ Международная конференция академических наук 1(32),с.22-25.
23. Ю.У.Усманова. М.А.Эшкuvatова-Scientific Impulse, 2022, ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РОДНОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ. Scientific Impulse 1(5), 1225-1228.
24. Ю.У.Усманова-ББК Ш141. 12я43 Р894 (2022), ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ПОДХОДОВ В РАССМОТРЕНИИ ТЕМЫ «МАЛЕНЬКОГО ЧЕЛОВЕКА» В ТВОРЧЕСТВЕ Ф. ДОСТОЕВСКОГО И Н. ГОГОЛЯ, с.317.
25. YU Boltayevich, MA Anvarovich, TS Sobirovich “Influence of Ambient Temperature on the Intensity of Tread Wear of Large Tires” Eurasian Journal of Engineering and Technology, 2022
26. Ziyaev K., Сравнительная характеристика методов оценки стандартизованного ездового цикла, Universum: технические науки(2020)